

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

НАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

209

Запрега Преноса Поште
за округ Пожаревачки.

Изложба „150 година поштанског саобраћаја у Србији”
у Пожаревцу од 3. до 15. октобра 1991. године

ОКТОБАР 1991.

ФИЛАТЕЛИСТА – FILATELISTA часопис Савеза филателиста Србије. * Примерак 80 дин. * Може се уплатити општом уплатницом на жиро рачун број 60811-620-16-315-53-713 код Беобанке – Београд, Савез филателиста Србије, Београд, са назнаком „за часопис”.

Published twice a year by Union of Philatelists of Serbia, address: 11001 Belgrade, POB 702, Yugoslavia * Annual subscription 5 US dollars * Our bank account: 60811-620-16-315-53-713 Beobanka, Belgrade, Yugoslavia.

Издавач: Савез филателиста Србије, Београд, Сремска 6/IV, 11000 Београд * Телефон (011) 638-751.

Издавачки савет: Момчило Јанчић председник, др Јован Величковић, Милош Јованић, Ненад Килибарда, др Војислав Мићовић. Редакцијски одбор: др Драгослав Ђукановић, Коста Рајачић, Војин Вишацки, Витомир Миљевић, Владислав Радаш.

Главни и одговорни уредник и технички уредник : Владимир Прикић.

Тираж: 500 примерака * Штампа КОСМОС – Светог Саве 16–18 Београд.

САДРЖАЈ

	страна
Д. Попоски: Стопедесет година поште у Пожаревцу	33
– 22. сусрети филателиста и нумизматичара и аукција у хотелу „Југославија” 19. X 1991.	34
– Правилник аукције	35
– Каталог аукције Савеза филателиста Србије	36–38
В. Прикић: 1941–1991.	39–55
М. Вукосављевић: Кодирање српских војних пошта на Солунском фронту	56–57
Б. Петровић: Раритети из наших збирки	57
– Наши раритети у Италији	58
– Прва српска гимназија; ПТТ Архив	59–60
– IN MEMORIAM	60
– Марке Словеније и Хрватске	61–62
– Нове марке; коверат Црвене Звезде	64

По мишљењу Републичког секретаријата за културу СР Србије бр. 413/380-73-02 од 16. маја 1973. године ослобођен је пореза на промет.

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

ОКТОБАР 1991.

• 209

Драган Попоски, кустос музеја ППТ

СТОПЕДЕСЕТ ГОДИНА ПОШТЕ У ПОЖАРЕВЦУ

Локацију Пожареваца, града у северној Србији, на средокраћу између Дунава, Мораве и Млаве, одредили су путеви који се укрштају у овој плодној области. Пожаревац се први пут спомиње 1476. године. Од тзв. „Пожаревачког мира”, закљученог овде између Аустрије и Венеције са Турском 21. VII 1718. године, град постаје седиште дистрикта све до 1740. године, када се враћа под турску управу. После ослобођења током Првог српског устанка, Пожаревац постаје један од главних градова Србије и постепено врло живо занатско и трговачко место. Мензулана у Пожаревцу од 1817. до 1831. године била је нахијска, а од 1831. једна од главних: Пожаревац–Брусница. Кнез Милош је овде често боравио, а у конаку кнегиње Љубице била је касније и то све до 1883. године – пошта и телеграф (телеграф је овде уведен 1859. године).

А. Д. Пожаревац. 15. марта 1841.

Званична одлука о отварању јавног поштанског саобраћаја у Пожаревцу не постоји, те се као почетак рада поште узима датум са првог писма са поштанским жигом овог места, тј. 15. март 1841. године.

Поводом 150-годишњице поштанске службе у Пожаревцу, у Народном музеју је од 3. до 15. октобра 1991. године била отворена изложба „150 година поштанског саобраћаја у Србији” у организацији ППТ Саобраћаја Пожаревац и ППТ Музеја ЗППТ Београд.

САВЕЗ ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ
„Ј У Г О М А Р К А”
СРПСКО НУМИЗМАТИЧКО
ДРУШТВО
ХОТЕЛ „ЈУГОСЛАВИЈА”
СУБОТА И НЕДЕЉА 19. и 20. X 1991.
године

О р г а н и з у ј у у Б е о г р а д у

22.

СУСРЕТЕ
ФИЛАТЕЛИСТА
И НУМИЗМАТИЧАРА
ХОТЕЛ „ЈУГОСЛАВИЈА”
– Од 09.00 до 17.00 часова –

Н А П О М Е Н А:

Забрањено доношење и излагање предмета – супротно Статутима Савеза филателиста Србије и Српског нумизматичког друштва – који не спадају у филателију и нумизматику

ПРИЈАВЕ И ОБАВЕШТЕЊА:

Савез филателиста Србије
Телефон (011) 628-751

ЦЕНА СТОЛА (80X80 cm) за 2 дана
200,00 динара

ОБАВЕШТЕЊА О СМЕШТАЈУ:

ХОТЕЛ „ЈУГОСЛАВИЈА”
Телефон (011) 600-222/8155

Учесници сусрета имају попуст на смештај у висини од 20%.

САВЕЗ ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ
организује А У К Ц И Ј У

поводом распродаје вишкова из својих резерви.

Куповином помажете Савезу за нормално функционисање финансија и боље будуће организовање.

АУКЦИЈА

Ово је изузетна понуда,
филателистички интересантна, по
номиналној вредности.

А У К Ц И Ј А се одржава 19. X 1991.
године у 12 h у сали хотела
„Југославија”, где се одржавају и 22.
сусрети филателиста и нумизматичара.

Председништво СФС

ПРАВИЛНИК ПРИГОДНЕ АУКЦИЈЕ САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ СА ПРОПОЗИЦИЈАМА

Члан 1.

Организатор аукције је Савез филателиста Србије (СФС).

Члан 2.

Повод за аукцију је продаја вишкова (залиха) СФС.

Члан 3.

На аукцији могу учествовати сва правна и физичка лица.

Члан 4.

Аукција се одржава 19. октобра 1991. године у 12 часова, у великој сали хотела „Југославија” првог дана редовног годишњег окупљања филателиста.

Члан 5.

Почетна цена је скуп номиналних цена марака или филателистичких објеката у лоту.

Члан 6.

Степени лицитације:
Прво лицитирање, ако је потребно, је заокруживање на прву округлу цифру (до 10% почетне цене).
Остали степени лицитирања су по 50 динара.

Члан 7.

На излицитиране цене се не плаћа порез на промет и провизија аукционару.

Члан 8.

Плаћање одмах, приликом преузимања лотова по завршеној лицитацији.

Члан 9.

Аукционар гарантује квалитет и квантитет понуђеног материјала.

Члан 10.

У случају спора надлежан је суд у Београду.

Преглед лотова од стране заинтересованих могућ је пре аукције у просторијама Савеза филателиста Србије, Сремска 6, на четвртом спрату од 9 до 13 часова и на дан аукције два часа пре почетка аукције у великој сали хотела „Југославија” дана 19. 10. 1991. године у 10 часова.

Евентуално заказивање прегледа лотова у просторијама СФС на телефон број 658-751 код Техничког секретара Зорана Станковића.

ПРИЈАВНИ ЛИСТ

ЕВИДЕНЦИЈСКИ БРОЈ УЧЕСНИКА АУКЦИЈЕ _____

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ _____

АДРЕСА _____

БРОЈ ЛИЧНЕ КАРТЕ _____ СУП _____

МЕСТО _____

Обавезујем се да ћу сву излицитирану робу платити одмах.

БРОЈ ЛОТА

ВРЕДНОСТ

ЧИТАК ПОТПИС _____

КАТАЛОГ ПРИГОДНЕ АУКЦИЈЕ СЛВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

БРОЈ ЛОТА	НАЗИВ	КАТАЛОШКИ БРОЈ	ПОЧЕТНА ЦЕНА
1	Пригодне и франко марке	2254/55, блок 36, 2256/59, 2277	500,00 дин.
2	Пригодне и франко марке	2303, 2298, 2290, 2312/15	500,00 дин.
3	Пригодне и франко марке	2317/18, 2321/22, блок 38, 2324	550,00 дин.
4	Пригодне и франко марке	2342/45, 2347/50, 2296	500,00 дин.
5	Пригодне и франко марке	2325/26, 2351/54, 2360, 2276	500,00 дин.
6	Пригодне и франко марке	2355/58, 2360, блок 37, 2284, 2288	500,00 дин.
7	Пригодне и франко марке	2361/62, 2320, Хималаји, Госпа трсатска	500,00 дин.
8	Пригодне и франко марке	2260, 2303, 2174, Заједница подунавских регија, исто блок	500,00 дин.
9	Пригодне и франко марке	2340/41, 2347/50, Отварање тунела кроз Караванке	555,00 дин.
10	Пригодне и франко марке	2372/73, 2327/28, 2325/26	500,00 дин.
11	Пригодне и франко марке	2306/07, 2286, 2292/95, 2283	500,00 дин.
12	Пригодне и франко марке	2267/70, 2272/75, 2168, 2287	500,00 дин.
13	Пригодне марке	2256/59, блок 36, 2312/15	560,00 дин.
14	Пригодне и франко марке	2280/81 и блок 37, 2312/15, 2276	500,00 дин.
15	Пригодне и франко марке	2321/22, блок 38, 2272/75, 2278, 2320	500,10 дин.
16	Пригодне и франко марке	2306/07, 2304/05, 2340/41, 2309, 2324	500,00 дин.

Штедњом преко Поштанске Штедионице доприносите развоју вашег краја и наше земље у целини.

17	Пригодни ФДЦ	2292/95, 2312/15, 2301/02, 2288	500,00 дин.
18	Пригодни ФДЦ	2325/26, 2327/28, 2298, 2271	500,00 дин.
19	Пригодни ФДЦ	2299/2300, 2287, 2321/22, 2283	500,00 дин.
20	Франко марке	2168, 2248, 2247, 2277	516,50 дин.
21	Пригодне марке	2304/05, 2306/07, 2340/41, 2327/28	502,00 дин.
22	Пригодне и франко марке	2272/75, 2303, 2290	500,25 дин.
23	Пригодне и франко марке	2267/70, 2292/95, 2331/34, 2284	500,30 дин.
24	Табаци франко марака и делови табака	2168, 2248, 2290, 2283, 2284, 2276	500,00 дин.
25	Табаци франко марака	2285, 2309, 2324	500,00 дин.
26	Табаци франко марака	2228, 2320, 2308, 2290	500,00 дин.
27	Табаци франко марака	2278, 2296	500,00 дин.
28	Табаци франко марака	2288, 2308	500,00 дин.
29	Пригодни блокови	блокови: 36, 37, 38, 39, 40	500,00 дин.
30	Максимум карте	2304/05, 2306/07, 2361/62, Подунавске регије	507,50 дин.
31	Пригодне марке	2256/59, 2267/70, блок 36, 2272/75	558,25 дин.
32	Пригодне марке	2280/81, блок 37, 2276	500,00 дин.
33	Пригодне марке	2292/95, 2304/05, 2286	519,00 дин.
34	Пригодне и франко марке и ФДЦ	2306/07, 2276, Тенис, марке + ФДЦ	500,00 дин.
35	Пригодне, франко марке и ФДЦ	2312/15, ФДЦ, 2276	500,00 дин.
36	Пригодне, франко марке и ФДЦ	2317/18 + ФДЦ, 2276, 2268	
37	Пригодне и франко марке	2272/75, 2267/70, 2346, 2284, 2168	500,00 дин.
38	Пригодна серија + ФДЦ	2325/26 + ФДЦ	501,00 дин.

39	Пригодне и франко марке	2331/34, блок 39, 2168	500,00 дин.
40	Пригодне, франко и марке и ФДЦ	2340/41 + ФДЦ, 2276	500,00 дин.
41	Пригодне и франко марке	2254/55, 2267/70, 2277, 2278	500,50 дин.
42	Пригодне марке + ФДЦ	2292/95, 2312/15, 2280/81, блок 37, 2286	500,00 дин.
43	Пригодне марке + ФДЦ	2299/2300, 2298, 2303	500,00 дин.
44	Пригодне марке + ФДЦ	2301/02, 2340/41, 2346	500,50 дин.
45	Максимум карте	2304/05, 2306/07, 2361/62, Подунав. регије	524,00 дин.
46	Пригодне марке + ФДЦ	2256/59, блок 36, блок 37, 2280/81	490,00 дин.
47	Табаци франко марка	2168, 2248, 2290, 2283, 2284, 2288, 2276	500,00 дин.
48	Пригодне марке + ФДЦ	2325/26 + ФДЦ	501,00 дин.
49	Пригодне марке у табацима	2267/70, 2347/50	535,00 дин.
50	Комплетна издања 1991. (ФДЦ + максимум карте до 13. 09. 1991).	од 2351/54 –	1.031,50 дин.

Штедња је мудрост трошења, зато и ви будите члан породице од 4,800.000 улагача Поштанске Штедионице.

4.700 поштанских шалтера широм земље стално вам стоје на располагању.

Са штедном књижицом Поштанске Штедионице, штедите и новац и време.

Ове године се навршава 70 година постојања и рада Поштанске Штедионице Југославије. Поводом овог јубилеја издаће се пригодан коверат, а на пошти 11101 Београд, 31. 10. 1991. године, биће у употреби пригодан жиг.

Ове године навршава се педесет година од догађаја који су се одиграли 1941. године: потписивање Тројног пакта 25. марта, државни удар 27. марта, напад на Југославију 6. априла, окупација, комадање земље, устанак, борбе с окупаторима...

Ова догађања оставила су трага и у филателији – тада, па и данас...

В. Прикић, Београд

1941 – 1991

Како је све почело...

После парламентарног освајања власти 28. I 1933. године, вођа Немачке националсоцијалистичке радничке партије Адолф Хитлер је одмах успоставио тоталитарни режим (суђење због „паљевице Рајхстага“, прогони Јевреја и др.) и отпочео убрзано подизање војне индустрије и организовање модерне војне силе тежећи реваншизму (ревизија „Версајског диктата“!) и освајању „животног простора“. Као први резултат, Сарска област је после плебисцита прикључена Рајху 1935. године. У демилитаризовану Рајнску област немачка војска је умарширала 1936. године. Следио је Аншлус Аустрије 15. априла 1938. године. Под изговором да чехословачке власти малтретирају бројну немачку мањину у Судетској области дошло је прво до уступања Судета Рајху, а затим до окупације Чешке и Моравске (Словачка је постала независна држава), односно до формирања протектората „Böhmen und Mähren“ 15. III 1939. године.

BÖHMEN u. MÄHREN

ČECHY a MORAVA

Средином 1939. године немачка дипломатија била је врло активна. Тако је између осталог дошло до посете кнеза намесника Павла Берлину, на основу Хи-

тлеровог позива. Тврдећи да нема никаквих захтева према Југославији, Хитлер је покушавао да Југославију приближи Немачком Рајху, а изгледа да је хтео и да придобије кнеза Павла да посредује у односима између Немачке и Велике Британије. Кнез Павле је инсистирао на неутралности земље и поставио захтеве

Кнез намесник Павле

за испоруку немачког наоружања за потребе југословенске војске.

У то време Југославији нису цветале руже: економска ситуација почела је да се погоршава, „хрватско питање“ узнемиравало је земљу (убрзо је дошло до споразума Цветковић–Мачек и до формирања Хрватске бановине), међународна ситуација је сваким даном била све гора (Италијани су окупирали Албанију VIII 1939)...

1939.
Хрватска бановина

У Италији је деловао „Дуче“ Бенито Мусолини, вођа фашистичке странке на власти после „Марша на Рим“ 1922. године, обузет идејом да Италија треба да буде светска сила (освајање Абисиније,

учешће у шпанском грађанском рату, заузеће Албаније 1939). Он није крио аспирације на Далмацију. Помагао је и дозвољавао обучавање усташа на тлу Италије.

Почетак II светског рата

1. септембра 1939. године, Немачка војска је напала Пољску под изговором да су пољски војници упали у немачку радиостаницу у Глајвицу, што је било инсценирано.

Пољска војска, базирајући своју ударну силу на коњици, није могла да се супростави немачким тенковима.

После врло жилавог отпора, Немци су продрли до Варшаве, опсели је, а у

источни део Пољске 17. септембра ушли су Совјети, на бази споразума Молотов/Рибентроп и заузели тзв. „Западну Украјину“. Како су Енглеска и Француска имали споразум са Пољском, да у случају напада уђу у рат – 3. септембра, пошто Немци нису одговорили на захтев да се повуку из Пољске, обе земље су објавиле да се налазе у рату са Немачким Рајхом.

Danzig

Thorun

Poznan

Западна Украјина
СССР

Западна Пољска прикључена је Рајху

3-IX-1939

... у Београду су тога 3. септембра по лепом и топлој времену одржаване I међународне ауто и мото трке око Калимегдана (Париска улица, улица Маршала Шилсудског – сада Тадеуша Кошћушког и поред Саве – данас Доњоградски булевар). У главној трци такмичили су се „Тркачки аутомобили“ (тада није било формуле 1 и сл) и то Италијан Тацио Нуволари на Масератију и Немци Херман Ланг, Манфред фон Браухич и Херман Милер на Ауто-Униону и Мерцедесу. Учествовао је и наш Бошко Миленковић на једном старом Бугатију. Најављени Французи нису дошли. Милер је код куле Небојше постигао брзину од преко 200 km/h, а на циљу, на улазу у Калимегдан, стигао је црн, спечени Тацио Нуволари...

Пошта је била организована у павиљону Цвијете Зузорић: ту су продаване пригодне марке, коверти и картони, а био је у употреби и пригодни жиг...

Тројни пакт – 27. март – 6. април 1941

27. септембра 1940. године потписан је Тројни пакт (углавном о војној сарадњи и координацији) између Немачке, Италије и Јапана. 28. октобра Грчка је одбила ултиматум Италије (ОХИ = не!), да напусти неутралност што је изазвало италијански напад из Албаније.

Тројном пакту је 28. октобра приступила Мађарска, затим Румунија а 1. марта 1941. године и Бугарска. Немачке трупе су ушле у ове земље, тако да се Југославија нашла са свих страна окружена непријатељски оријентисаним земљама и трупама (изузев Грчке).

Притисак на Југославију се ванредно појачао, те надајући се да ће се на тај начин избећи увлачење земље у ратни сукоб, кнез Павле је донео одлуку, а влада се сложила, да и Југославија приступи Тројном пакту, наводно под врло повољним условима (немачке трупе неће улазити нити пролазити кроз Југославију и сл.). Тако су 25. марта 1941. године у дворцу Белведере у Бечу председник владе Драгиша Цветковић и министар спољних послова Цинцар-Марковић потписали уговор о приступању Југославије Тројном пакту.

Већ 26. марта дошло је до мањих демонстрација у Београду и још неким местима, а у ноћи између 26. и 27. марта група ваздухопловних официра под вођством генерала Боре Мирковића извршила је државни удар, похапсила владу и заузе-

ла кључне тачке у Београду. Сутра је образована нова влада под предшештвом генерала Душана Симовића, малолетни краљ Петар је проглашен за краља, а намесник кенз Павле је ухапшен и послат у Грчку Енглезима који су га интернирали (Кенија). Током дана народ је одушевљено прихватио одбацавање Тројног пакта на спонтано организованим демонстрацијама у Београду, Крагујевцу, Чачку и другим градовима.

„Боље рат него пакт!”

Чим је у Берлин стигла вест да је Југославија одбацила Тројни пакт, Хитлер је сазвао најближе сараднике из владе и Врховне команде. Донета је одлука да се Југославија нападне, као држава разбије и њена војска уништи. То је формулисано у упутству „Потхват 27” које је потписао Хитлер. О томе је обавештена и италијанска влада. Као дан напада одређен је 6. април.

Немачки напад на Југославију почео је нешто после поноћи, препадом на посаду Сипског канала (да би се спречило евентуално затварање Ђердапа).

Ујутру је жестоко бомбардован Београд и други градови, а немачке трупе су започеле продирање из Бугарске у правцу Скопља и Пиша, а са северозапада кроз Словенију.

И поред локалних успеха (напредовање Зетске дивизије према Скадру) и местимично жестоког отпора (код Струге, код Страцина, испред Пирота, код Тополе, испред Ужица, ваздушна одбрана Београда, акције монитора „Драва“ на Дунаву и др.), југословенска војска се није могла успешно супроставити надмоћним оклопним јединицама потпомогнутим модерном и снажном авијацијом. Поготово уз широко распрострањену издају и саботаже проушасташких елемената (напади на војску код Мостара, разоружавање јединица, пребегивање ваздухопловаца у Аустрију итд), шпијунско деловање немачке мањине (обавештајне радиостанице у Београду, Вршцу, Марибору и др.), непријатељски став знатног дела албанске мањине (напад на касарну у Призрену) и дефетизам једног дела официрског кадра.

Нападу се прикључила 11. априла и Италија напредовањем према Љубљани и дуж Приморја и Мађари са севера, који су уз мањи отпор заузели Бачку. Истог дана немачки тенкови из Румуније ушли су у Банат, а Београд је без борбе пао 12. априла 1941. године. Краљ, Влада и Врховна команда, повлачили су се према Сарајеву, а затим је влада са краљем војним авионима евакуисана са аеродрома код Никшића, прво у Грчку, а затим у Египат.

С обзиром на безнадежно стање операција и војске, затражено је примирје и преговори, али Немци су захтевали безусловну капитулацију која је потписана 17. априла 1941. године у бившем чехословачком посланству у Београду. Тако је овај краткотрајни рат неславно завршен...

Већ при првом бомбардовању Београда 6. априла, знатно је оштећена Пошта 2 (где је вршена дистрибуција пошиљки) и Главна железничка станица, тако да пошиљке из Београда и за Београд нису могле бити експедоване, односно достављене; железнички саобраћај функционисао је од Топчидерске станице.

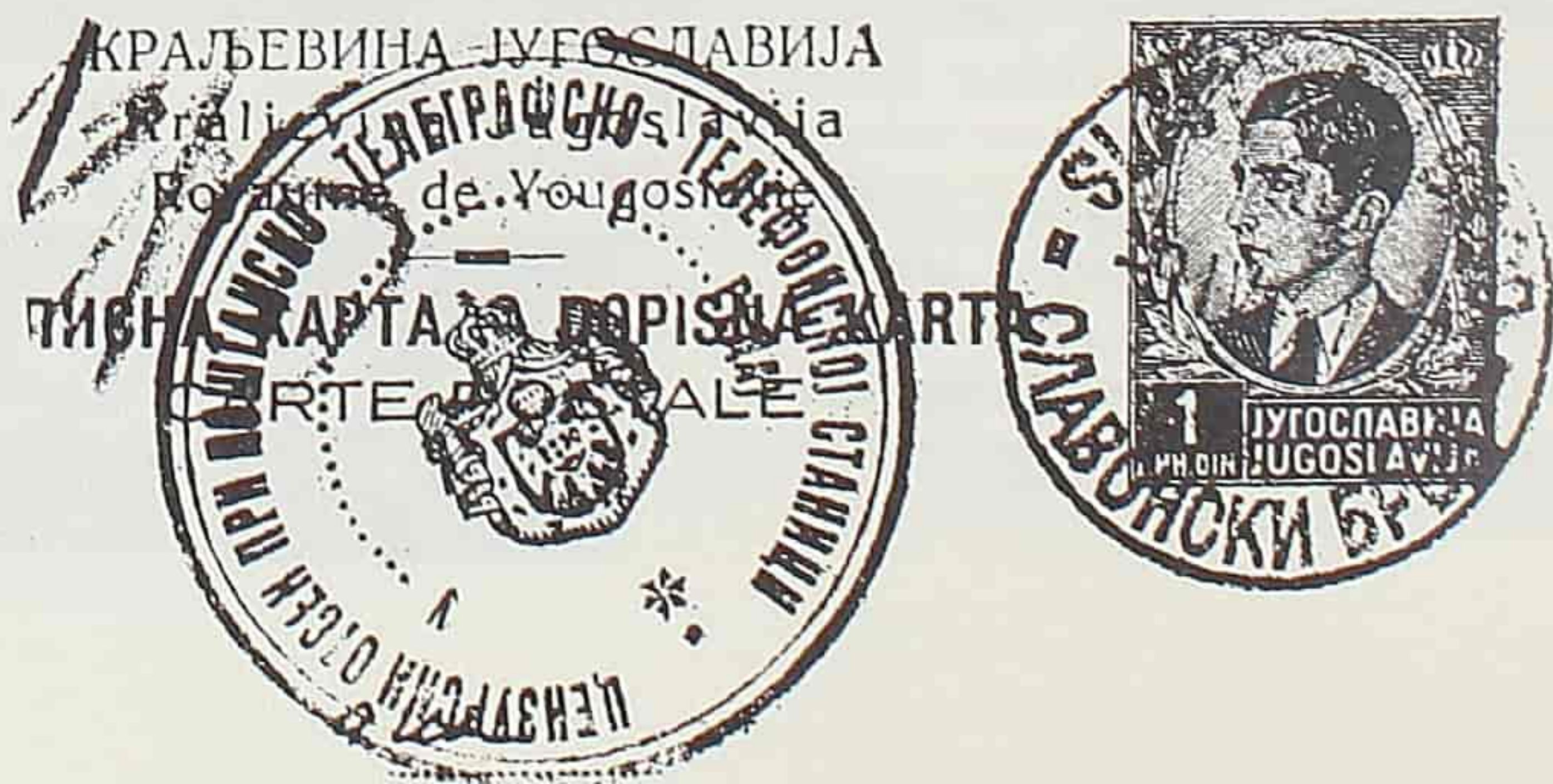
У унутрашњости, поштанска служба је донекле деловала о чему сведоче доста ретка писма и карте. Југословенска војна цензура је успостављена између 27. марта и 6. априла уз коришћење два типа округлих печата, различитих равних печата и др. (познато – између 6. и 11. априла: Шабац, Лозница, Коцељево, Ваљево, Зворник, Славонски Брод, Сремска Митровица, Нови Сад, Нови Врбас, Стари Сивац, Пиколинци, Зеница итд.). Један број ових пошиљки достављен је накнадно, већ са окупационим печатима.

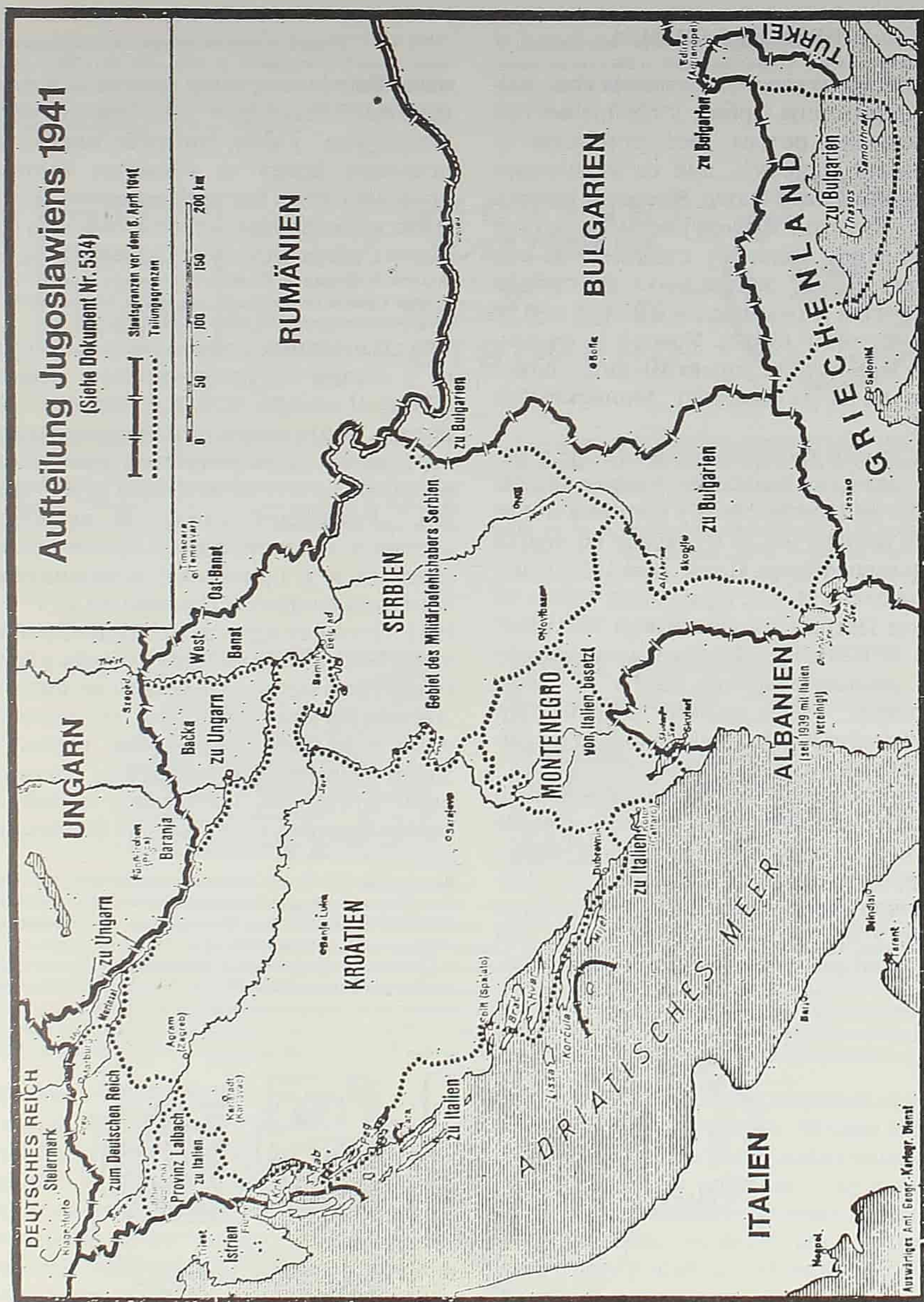
Видети: Б Новаковић, Војне цензуре у априлском рату 1941. године, Филателиста 34 (1983) 198–199, стр. 9–11.

По потписивању капитулације и после престанка операција, преко три стотине хиљада официра и војника било је заробљено и упућено у логоре у Немачкој и Италији.

Видети: Вуковић у Филателисти.

Део људства избегао је заробљавање и кријући се, вратио се кућама. Известан број војних лица прикључио се нешто касније покрету пуковника Драже Михајловића око кога се на Равној Гори средином маја 1941. године почео да ствара заматак „Југословенске војске у отаџбини“.

Поштанска Штедионица – кућа са највише пријатеља.
 Поштанска Штедионица 1921–1991. – време искреног пријатељства и верности.

После капитулације југословенске војске, територија Србије у границама пребалканских ратова (без пиротског и врањског подручја, али са укљученим срезovima Нови Пазар, Косовска Митровица, Вучитрн и Подујево и формално укљученим Банатом) стављена је под управу војног заповедника за Србију. Испочетка је овде спадао и Земун и мали део источног Срема. Ускоро је формирана Комесарска управа Милана Аћимовића па и комесаријат Министарства ПТТ.

Поштански саобраћај обновљен је у мају, с тим да су дописнице и марке од 0,50, 1 и 1,5 динара купљене у поштама могле да се лепе на писма и предају на пошти ради експедиције. Петог јуна 1941. година пуштена је у течај редовна серија са ликом Петра II са претиском SERBIEN (тзв. SERBIEN I). После тога издате су тзв. „велика авионска серија“ и „мала авионска“ – без икакве потребе, јер авионски саобраћај није постојао (осим војног) па ни ваздушна пошта.

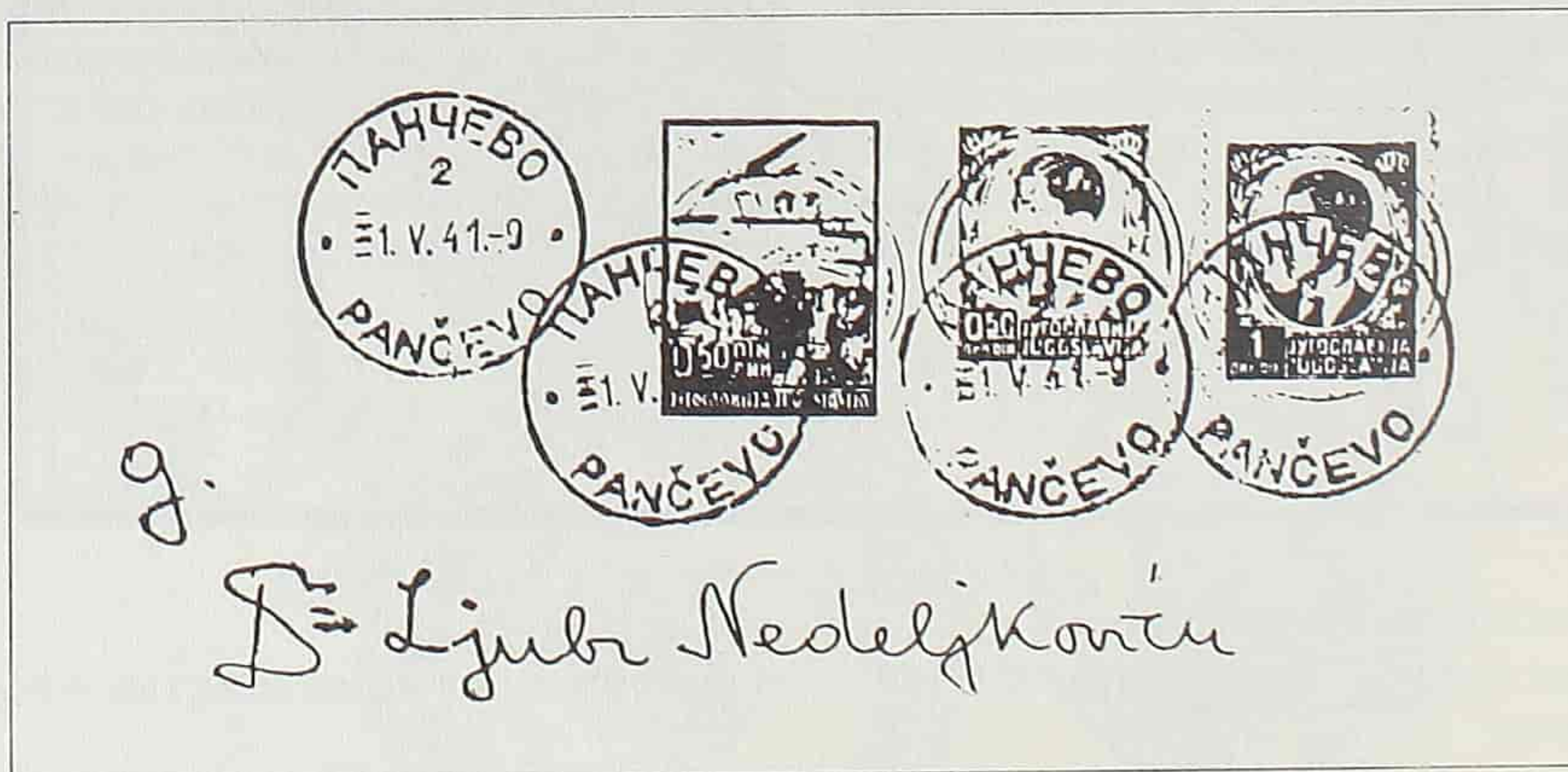
Банат је у оквиру окупиране Србије имао посебан положај. Због бројне немачке мањине, што није допуштало да се ово подручје прикључи Мађарској или (делимично) Румунији, Банат је формално остао у оквиру окупиране Србије, али под врло јаким утицајем (домаћих) Пе-

маца. Тако је на пример, дошло до појаве врло проблематичног „Панчевачког провизоријума“ у мају, употребе жигова на немачком језику са кукастим крстом, промене назива места (Карлсдорф итд.). Ипак, марке Serbien, односно после са називом Србија биле су у употреби и овде. Видети: В. Вишацки: Поштанска служба за време окупације Србије са посебним освртом на Банат (1941 – 1944). Филателиста 36(1984) 200, стр. 21–27.

Тзв. „Панчевачки провизоријум“ састоји се у ствари од југословенских марака (Петар II од 0,25; 0,50; 1 динар или 1,50 динара, порто марке, па и авионска марка од 1 динара са љубичастим претиском округлог печата са натписом „Post“ (горе), „Pantschowa“ (доле) и кукастим крстом у средини, залепљене на писму (познато је 6 примерака) и поништене поштанским жигом Панчево од 1. V 1941. Писма су адресована на др. Грчића у Панчеву или Љубу Недељковића у Београду (филателисти). Пошто се ради о „Немачким окупационим областима“ истина о овом „Локалном издању“, „Провизоријуму“ или обичној филателистичкој мућки, изазивала је и изазивала велики интерес код немачких филателиста.

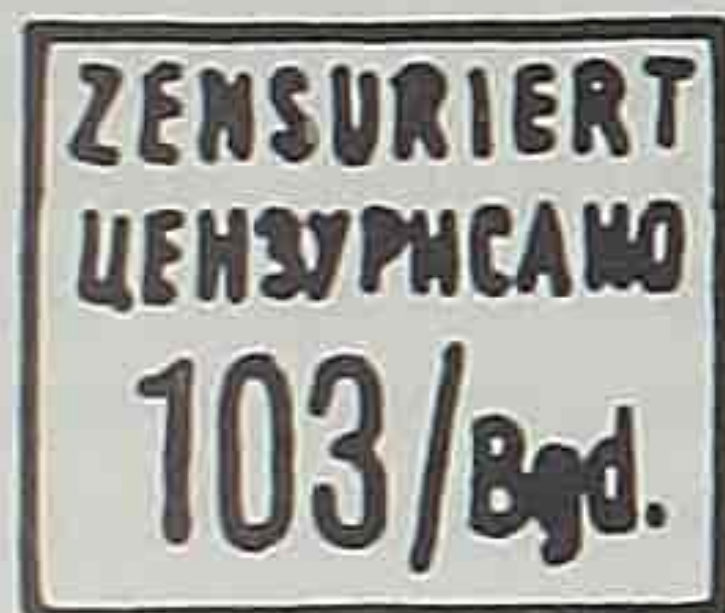
Видети: Др Х.Ј. Zydek: Земаљска пошта Serbien у другом светском рату, Arbeitsgemeinschaft Jugoslawien Nachrichtenblatt 5(1976), стр. 64–65; „Ја сам фалсификатор из Панчева“, исто 8(1978), стр. 110.

Н. Dietz: О историји поште у Банату. Писмо које није достављено, исто (1981) 18, стр. 265; „Трећи допринос

дискусији о историји поште у Банату” 1941–1944”, исто (1981) 17, стр. 243; Б. Новаковић: Провизорни поштански жигови у Банату после слома 1941, исто (1981) 17, стр. 246/7; Н. Dietz: О панчевачком провизоријуму, исто (1983) 21, стр. 318–319.

О цензурним печатима, бандеролама и пропагандним печатима и налепницама у Србији 1941–1944, писао је М. Вуковић у „Филателисти” бр. 165 из децембра 1976. године.

GEÖFFNET
POSTZENSUR
ПОШТАНСКА ЦЕНЗУРА
ОТВОРЕНО

Преко 200 хиљада људи пребегло је у окупирану Србију током лета 1941. године, првенствено из новоформиране хрватске државе, али и са Косова, из Санака, Македоније и Бачке. Формиран је Комесаријат за избеглице који их је прихватио и трудио се да им нађе посао и смештај.

У Смедереву је 5. јуна 1941. године у 14,14 часова експлодирало око 400 вагона муниције и 35 вагона експлозива и барута, заплених од југословенске војске и смештених у тврђави деспота Ђурђа. Последње су биле катастрофалне: погинуло је неколико хиљада људи, велики број је био повређен, оштећено је две трећине зграда у граду као и добар део тврђаве.

Као помоћ избеглицама и за обнову Смедерева издата је серија од четири марке и два блока – вишак је ишао у одговарајуће фондове. На дан 22. октобра 1941. године ово издање је пуштено у промет у Београду и већим местима у Србији. То је било прво добротворно издање издато по завршетку рата, са блоковима знатне номинале, те је изазвало прилично интересовање филателиста, док су нефилателисти у ери ширења „црне берзе” сматрали да ће то „много да вреди”. На више места у Београду већ рано ујутру формиран су редови. Тако на пример, од уплатног места у школи у улици краљице Наталије (данас Народног фронта) већ око 8 часова, ред је уз Балканску улицу стигао до хотела „Москва”... Уплатом одређене суме добијао се специјални бон са сувим жигом, а његовом предајом на Главној пошти – затворен коверат са 5 серија и два блока.

Током лета 1941. године, нарочито после напада Немачке на Совјетски Савез и прогласа ЦК КПЈ од 4. јула 1941. године, дошло је до формирања одреда за борбу противу окупатора, тако да је већ у септембру/октобру дошло до ослобођења знатне територије у западној Србији и испочетка до заједничког деловања партизанских и националистичких формација. Ослобођени су Ужице, Чачак, Пожега, Горњи Милановац, а дошло је и до опсаде Краљева... Међутим, до споразума није дошло, избили су сукоби –

који су се наставили до завршетка рата... У међувремену, генерал Милан Недић формирао је у Београду „владу народног спаса” за борбу противу комунизма, а ускоро је уследила и немачка офанзива, те су устаници морали да се повуку у Босну или у илегалу. Немачке репресалије биле су ужасне: 100 Срба за погинулог немачког војника, тако да је у Крагујевцу стрељано 19. октобра 1941. око 7000 људи и малолетних ђака, у Краљеву 6000 итд.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

После пет дана рата, 10. априла 1941. године, немачки тенкови су ушли у Загреб. Истог дана, Кватерник је у име Павелића прогласио „Независну државу Хрватску“, а већ 12. априла појавила се прва серија са називом нове државе, тзв. „редуша“, а затим са грбом и називом државе, тзв. „грбуша“, на редовним маркама Југославије (тзв. „велики Петар“). Следила су даља помоћна издања „Франко“, „1“ и „2“ у негативу итд. Независна

држава Хрватска формирана је на територији Хрватске, Славоније, Срема (од 1. IX 1941. и Земун), Босне и Херцеговине и на делу Далмације. Наиме, уговором са Италијом од 18. маја 1941. Италији су припала острва Крк и Раб, део иза Сушака (Бакар и залеђе), област Шибеника и Сплита, део Брача, Корчула, Млет... Хрватској је остао Сењ, Хвар, Пелешац и Дубровник.

Десет дана после напада на СССР, Анте Павелић је прогласом од 2. јула 1941. позвао Хрвате да се јаве у добровољце за Источни фронт. За две недеље је у Вараждину и Загребу формирана појачана 369. пешачка пуковнија (16. VII), која је пребачена у Немачку, у Делерсхајм на обуку и тамо 31. јула положила заклетву на верност Фиреру. У августу и септембру пуковнија је пребачена на Источни фронт и уведена у састав немачке 100. ловачке дивизије, а 13. октобра 1941. ступила у борбу на Дњепру. Хрватска пуковнија је учествовала у освајању Харкова, Перекопа и Ржева. Августа 1942. је у саставу Паулусове 6. армије доведена на Стаљинградски фронт. Остатак се предао 31. јануара 1943. године, истог дана када и Паулус.

Хрватска је обележила учешће на Источном фронту серијом и паром блокова. На првој марки од 1 + 0,50 куна приказан је морнар и брзи чамац на Азовском мору, на другој од 2 + 1 куна авијатичар и Хајнкел He-111 (Севастопол, Ржев); познато је да су у СССР-у деловале хрватске јединице Kampfgeschwader 52 и Jagdgeschwader 53; на марки од 3,50 + 1,50 куна приказан је јуриш хрватских војника у Стаљинграду; на вредности од 9 + 4,5 куна приказан је детаљ из јединице „Legione Croata Automoto Colone“ на Дону која је деловала у оквиру италијанске војске.

После капитулације италијанске војске 9. септембра 1943. године, Хрвати су заузели неке далматинске области прикључене Италији (Шибеник, острва). Задар је ипак остао под немачком управом.

Нова власт је прихватила потпуно немачке планове о „Новом поретку“; у том смислу организовано је мобилисање добровољаца за Источни фронт; поред елиминације Јевреја, организовано је ликвидирање, протеривање или покрштавање српског становништва (на најбруталнији начин побијено је скоро милион Срба – у насељима, бацањем у јаме или у логорима за уништење – Јасеновац, Градишка и др.). У првом моменту Срби су на различите начине преварени па је без отпора побијено хиљаде људи, жена и деце на Банији, Кор-

дуњу, у Лици, у Босни и Херцеговини. Међутим, већ крајем априла долази до самоорганизовања, пружања оружаног отпора, стварања збегова и сл. На пример, у Невесињу је 24. јуна дошло до отпора усташким злочинцима. Иначе, узима се званично да је устанак у Босни и Херцеговини почео 27. јула 1941. године, и то у Србу, у Лици, који је тога дана ослобођен, а у Босни и Херцеговини нападом 150 устаника на Дрвар. Борбе су на овим теренима настављене све до краја рата.

NEZAVISNA
DRŽAVA
HRVATSKA

IIIIII

NEZAVISNA NEZAVISNA
DRŽAVA DRŽAVA
HRVATSKA HRVATSKA

1
DIN
FRANCO
DRŽAVA
HRVATSKA

DALMAZIA, CATTARO ZONA OCCUPATA FIUMANO KUPA

Пошто је заузела цело јадранско приморје у априлском рату, Италија је по уговору са НД Хрватском од 18. маја 1941. године директно прикључила острва Крк и Раб, Далмацију са Шибеником и Сплитом, део Брача, Корчулу, Мљет итд. На југу у италијанску државу укључена је и Бока Которска. На целој овој територији уведена је италијанска поштанска администрација, тј. италијанске марке и жигови са италијанским називима.

Интересантно, да је ово „прикључење“ изазвало и једно издање Сан Марина. Наиме, по предању, оснивач ове мале државе је био каменорезац са Раба (св. Марин). Године 1923, после коначног укључења Раба у Југославију, Италијани са Раба су заставу италијанске општине поверили на чување држави Сан Марино.

По „ослобођењу“ Раба, ова застава је враћена што је између, осталог било праћено издањем серије од 10 редовних марака (мотиви: застава на зидинама или лука у Рабу) и пет авионских марака (авион над Рабом).

ZONA OCCUPATA FIUMANO KUPA

Италија је после априлског рата задржала под својом управом – све до капитулације 9. септембра 1943. године тзв. ријечко-купску област (Бакар и део Горског Котара). Овде су употреби биле марке са претиском, па чак и неке добротворне марке (претисак).

SLOVENIJA 1941: PROVINCIA DI LUBIANA/KÄRNTEN – STEIERMARK

Немачке трупе су отпочеле надирање кроз Словенију 6. априла, а већ 10. априла командант области запоседнуте од 2. немачке армије добио је наређење да територију тзв. Јужне (Доње) Штајерске и Јужне Корушке (називи из бивше Аустроугарске), преда гаулајтерима Штајерске и Корушке, што је и извршено 12. априла. Адолф Хитлер, који је посетио Марибор 26. априла 1941. наредио је „учините ми ову земљу немачком“. На томе је предано рађено, тако да је између осталог у Србију депортовано око 30 хиљада „непоузданих“ Словенаца из Целја, Марибора и др.

Поштански саобраћај је преузет 2. маја 1941. године, а од 1. јуна у ове области уведена је искључиво немачка валута. Одмах је почела употреба немачких марака уз поништавање немачким жиговима. Ипак, на мањим поштама коришћени су југословенски, па чак и стари ау-

строугарски жигови. 1. новембра 1941. године преузет је целокупни поштански и пакетски саобраћај са немачком.

SLOVENAČKE TERITORIJE 1941. GOD.

Спомен серија са приказима из прикључених области издата је 29. септембра 1941: 3 + 7 пф Marburg a.d. Drau (Марибор), 6 + 9 пф Veldes (Блед), 12 + 13 пф Pettau (Птуј) и 25 + 15 пф Триглав. Коришћена су четири пригодна жига са именима градова (Marburg, Veldes, Pettau i Meistern) (Мојстрана) уз текст „Deutsch fur immer“ (немачки за увек!) и датумом 1. X 1941.

Поред тога били су у употреби и ови пригодни жигови:

Италијанска војска почела је операције у Словенији 11. априла и убрзо посела Љубљану, Долењску, Белу Крајину и Нотрањску. Касније су одређене тачније границе између италијанске зоне и делова Словеније који су укључени у Рајх. Декретом од 3. маја 1941. године ове територије су прикључене Италији, а негде од јуна месеца у употреби су само

италијанске марке и жигови са италијанским и словеначким називима места. Пре тога издато је неколико помоћних (про-визорних) издања, и то у врло малим тиражима за неке вредности (на пример, неколико десетина комада!). Већ 26. априла појавило се издање са претиском „Co.Ci“ (Commissariato civile) на редовним југословенским маркама, затим 3. маја редовна серија са претиском „R. Commissariato Civile/Territori Sloveni occupati/Lubiana“ тј. „Краљевски комесаријат за окупирана словеначка подручја/Љубљана“. Издата је авионска серија са истим претиском и порто марке. Издата су још нека помоћна издања. Жигови су били испочетка југословенски, затим двоје-

10. X 1941. Gutenstein/Erinnerungsfeier Kärntner Volksabstimmung 10. oktober 1920 (Гуштањ/Спомен прослава корушког плебисцита/10. октобар 1920)

11. I 1942. Marburg/Tag der Briefmarke/Marburg/Drau, Steiermark (Марибор, Дан марке), Марибор на Драви, Штајерска)

11. I 1941. Veldes/Tag der Briefmarke/Veldes, Kärnten (Дан марке, Блед, Корушка)

зични италијанско/словеначки. Појавио се и један пригодан жиг за сајам у Љубљани. Али тада су већ почеле диверзије и борбе. Наиме, 22. априла створена је Отаџбинска фронта, коалиција разних партија на челу са комунистима, која је почела да формира покрет отпора у Словенији.

После капитулације италијанске војске 9. септембра 1943. године, Немци су окупирали ову област, те је формирана тзв. Љубљанска покрајина у којој је управу

преузео бивши југословенски официр Леон Рупник, наравно под немачким надзором. Италијанске марке добиле су претисак Provinz Laibach/Љубљанска покрајина, уз грб, крањски орао, тј. грб Урлиха Целског. Издата је редовна серија и неколико добротворних (crveni križ, brezdomcem, sirotam, zimski pomoč), а 1945. године одштампана је редовна серија са приказима словеначких предела.

BACSKA – BARANYA

Мађарске трупе продрле су у Бачку, Барању и Прекомурје 11. априла 1941. године, упркос уговору „о вечном пријатељству“, који је потписала Мађарска са Југославијом због чега је министар Пал Телеки извршио самоубиство. Ове области су освојене после мањег отпора и убрзо су прикључене мађарској држави.

У спомен прикључења, две марке из редовне серије, од 10 и 20 филира добиле су у априлу месецу претисак „Del visszateret“, тј. „југ се враћа“. Врло брзо ушле

су у употребу мађарске марке и жигови са мађарским називима места. Поред њих коришћени су печати (без датума) са називом насеља, грбом места и натписом „visszateret 1941“ и то за места: Ада, Апатин, Бачка Паланка, Бечеј, Врбас, Кула, Нови Сад, Сента, Суботица, Сомбор и Чаковец.

Касније, поводом неких прослава и изложби било је у употреби још неколико пригодних жигова.

DÉL-VISSZATÉR

МАКЕДОНИЈА/МОРАВСКО

Претензије на знатне делове Југославије и Грчке, које потичу још од балканских ратова и I светског рата, Бугарска је реализовала током априлског рата 1941. године. Већ 16. априла немачка влада је дозволила запоседање по линији Пирот – Врање – Скопље – долина Вардара, те су ове територије 19. априла заузеле бугарске трупе. На дан 26. априла преузете су даље територије. Италијани су 7. маја вратили Немцима Охрид, а 15. маја овај град је прешао под бугарску управу. Крајем маја Бугарској је препуштен врх Љуботен (важно због хромне руде). Коначно повлачење границе између Албаније и Бугарске остављено је за после рата. Бугари су окупирали и део Грчке: излаз на Бело море и острво Тасос.

У „ослобођеним” областима уведена је одмах бугарска поштанска администрација, односно бугарске марке и жигови (називи места: горе, на бугарском – ћирилицом, доле, на француском језику, односно француском транскрипцијом).

Поред тога, појавила су се и „писма” упућена једном трговцу маркама у Софији франкирана југословенским маркама од 50 пара из 1931. године „Добро Поље” (!!!) са претиском бугарског лава и натписом „Блгарија” у кругу, и то из Битоља, Штипа, Прилепа, Врања (14. V 1941) и Цариброда (21. V 1941), поништен одговарајућим бугарским поштанским жиговима. Исто то је урађено са неким грчким маркама с тим да су „писма” била упућена из Додегача 14. V 1941. године.

Видети: „Блгарски спекулативни надпечатки” и „Спокојно за миналото”. Филателен Преглед 53(1991)5, стр. 31–34.

У октобру 1941. издата је спомен серија марака са приказима из прикључених области: 1 лев „Македонка у народној ношњи”, 2 лева „Мапа Македоније, источне Србије и цар Борис”, 2 лева „Поглед на Бело море и острво Тасос”, 4 лева „Манастир Погановски” (задужбина Константина Дејановића из XIV века, у долини речице Јерме), 7 лева „Самуилова тврђава у Охриду”.

До народног устанка у Македонији дошло је нешто касније него у другим деловима Југославије (11. новембар 1941).

30. марта 1943. године Бугарској је предата област око Пештана на источној обали Охридског језера. Отада су у местима око Пештана (Горица, Љубаништа, Царина, Отешево, Асамати и Љубојно) коришћене бугарске марке.

MONTENEGRO – ЦРНА ГОРА

За време априлског рата једино су са територије Црне Горе вођене офанзивне операције: од 6. до 15. априла југословенске јединице су се бориле и напредовале према Скадру. Тек 16. априла, под утицајем општег повлачења, војска је напустила положаје, те су италијанске дивизије Centauro и Marche почеле да напредују ка северу, а дивизија Messina према Котору. Сутрадан је заузето Цетиње, Никшић и Дубровник.

По заузећу територије Црне Горе од стране италијанских трупа, земља је стављена под „заштиту” Италије. С обзиром да је супруга италијанског краља Виторија Емануела III била ћерка послед-

њег црногорског владара Николe I, са Црном Гором је поступано са више обзира (испочетка) него са осталим окупираним крајевима. Југословенске редовне марке са претиском „Montenegro/Црна Гора/ 17-IV-41-XIX”, као и авионска серија до 30 динара и порто марке, појавиле су се 16. јуна. У јуну се појавила и „мала” италијанска серија са претиском „Црна Гора” (ћирилицом!) – уведена је лира као средство плаћања.

Црна Гора је проглашена за независну и суверену државу (мада са италијанским гувернером) на дан 12. јула 1941. године. Међутим, већ сутрадан је избио велики народни устанак националиста и

CARTOLINA POSTALE

комуниста, током кога су заузети многи градови, заробљени италијански гарнизони, чиме је отпочета ослободилачка борба.

Године 1943. појавила се редовна серија са мотивима из Његошевог „Горског вијенца“ по сликама из циклуса из овог епа које је радио сликар, емигрант после I светског рата – Пера Почек. На полећини редовне серије уштампани су цитати из „Горског вијенца“. Прикази црногорских предела дати су на авионској серији.

После капитулације италијанске војске 9. септембра 1943. године, немачка војска заузела је територију Црне Горе и област Боке Которске директно прикључене Краљевини Италији. Управа је била под тзв. Felkommandantur Montenegro, а 10. новембра 1943. године образована је цивилна управа од стране „националног комитета“. У новембру је издата редовна серија са претиском „Deutsche/Militär-/Verwaltung/Montenegro“

на вредностима од 3 и 4 динара старе Југославије, али у лирама. Следиле су серије „Nationaler/Verwaltungsausschuss/10. XI 1943“ (издање 1000 серија!) исто у лирама, а затим следе издања у RM (рајхмаркама!) и то „Помоћ избеглицама“ (на немачком) и „Црвени крст“ (латиницом, на српском језику). Претштампане су старе југословенске марке и црногорско издање из 1943. године!

Бока которска је имала посебне марке. Тамо је деловао други немачки командант.

K O S S O V A

За време априлског рата југословенске трупе су биле врло активне не само према Скадру, већ и код Дебра, Пука и Кукаса. Међутим, после општег повлачења, дошло је до јењавања борби и напредовања, те је италијански 17. армијски корпус прешао преко албанско-југославенске границе 15. априла.

Албанија, у персоналној унији са Италијом после окупације 1939. године, путем италијанских освајања дошла је значајног проширења територије: поме-

рање границе према Подгорици, Улцињ је доспео у Албанију, у Македонији прикључени су Струга, Дебар, Тетово, Гостивар, Приштина, Пећ, Плав, Гусиње, Ђаковица...

Током ратног периода (Немци су преузели Албанију после капитулације Албаније), ова област је имала албанску поштанску администрацију и користила албанске марке и жигове са албанским називима. У марту 1943. године Бугарској је уступљена област око Пештана на источној обали Охридског језера.

Југословенска избегличка влада у
Лондону

Југословенска влада евакуисана је авионима југословенског ратног ваздухопловства са аеродрома Никшић 15. априла 1941, прво у Грчку, а затим на Блиски исток. Она је седиште имала прво у Јерусалиму, затим у Аману и Каиру, а потом је заједно са краљем пребачена у Лондон.

За потребе трговачке морнарице, а вероватно и из пропагандних разлога, 1943. године почето је издавање поштанских марака којима је требало франкирати све пошиљке које су предаване југословенским трговачким бродовима ради преноса. Ово није био усамљен случај – слична издања имали су Пољаци, Норвежани, Холанђани и други.

Прво издање појавило се поводом двогодишњице 27. марта – серија са ликом краља Петра II са ратном шапком (2, 3,

5 и 10 динара). Следило је издање Црвеног крста, а 1. децембра 1943. године, поводом 25-годишњице оснивања Југославије издата је серија од шест марака и блок који је садржавао ове исте марке (1, 2, 3, 4, 5 и 10 динара).

Марке су поништаване правоугаоним жигом са натписом „Пошта трговачке морнарице (датум) Краљевине Југославије“. Сличан жиг имала је пошта трговачке морнарице Пољске из тога доба. Године 1945. припремљена је ова иста серија са косим претиском „1945“ – предвиђена за коришћење у ослобођеној Југославији, међутим она није прихваћена у земљи, односно њена употреба није одобрена (детали нису познати), тако да је нашла пут до класера као једно од издања „предвиђених за употребу“. Оно се чак у каталозима и не спомиње.

Увек сигурна – свима доступна – поштанска штедња.

Штедите код Поштанске Штедионице.

Увек са вама – Поштанска Штедионица.

Традиција и пословност – ППГ и Поштанска Штедионица.

Југословенска војска у отаџбини

Током ратних година Југословенска војска у отаџбини држала је стално или привремено извесне територије, нарочито у Србији. Вероватно се показала потреба (из пропагандних разлога такође) да се изда серија поштанских марка. Тако се 1943. године појавила серија од 3 редовне марке, и то од 1 динар (војници и анђео), 2 динара лик кра-

ља Петра II и 4 динара Равна Гора, као и порто марка од 1,50 динар са приказом четника са брадом. Није познато колико су ове марке коришћене, али се срећу поништени комади, на пример са жигом „Аранђеловац“. Од пре годину дана немачки каталог Michel региструје ово издање у свом европском каталогу (Југославија).

Ausgabe der Jugoslawischen Heimatarmee unter General Draža Mihailovic

1943. Freim.-Ausg. „Ravna Gora 1941“. Bdr., gez. L 10^{3/4}.

a) Soldaten und Engel

b) König Peter II (1923-1970)

c) Landschaft

		(*)	⊙
1.	1 Din. dunkelbraunviolett	a 50.—	50.—
2.	2 Din. braun	b 50.—	50.—
3.	4 Din. mattrot	c 50.—	50.—

Portomärke

1943. Portomärke „Ravna Gora 1941“ Bdr., gez. L 10^{3/4}.

d) Kämpfer der Cetnik-Bewegung

1.	1.50 Din. dunkelgrün	d 50.—	50.—
----	----------------------	--------	------

Literatur: A. Mirkovic: Unerforschte Gebiete der jugosl. Philatelie und Postgeschichte

КОДИРАЊЕ СРПСКИХ ВОЈНИХ ПОШТА НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ

Подстакла су ме два разлога да напишем овај чланак. Први је чињеница, да је у нашој литератури врло мало писано о српским војним поштама на Солунском фронту, а други – чланак Миодрага Р. Вуковића „Српска војна пошта у Бизерти 1916–18” објављен у Филателисти бр. 160 из 1975. године.

Познато је да је све кодове за српску војну пошту на Солунском фронту дао наш познати математичар Мика Петровић-Алас. Због тога морамо да пронађемо математички кључ за њихово дешифровање.

Проучавајући на такав начин бројеве војних пошта дошао сам до закључка да је за један део војних пошта славни математичар дао бројеве преко тзв. „деветичног остатка”. Да би објаснио шта је „деветични остатак” нећу давати никакву математичку дефиницију већ најпростије примере.

Деветични остатак за бројеве од 1–8 су исти ти бројеви. За један је један, за два је два иза осам је осам. *За број девет деветични остатак је нула*. За број 10 је један. Значи број десет (10) раставимо на његов сабирак $1 + 0$, па кад се сабере добијемо један. За 11 износи $1 + 1 = 2$ (остатак је два)за $17 = 1 + 7 = 8$, остатак је осам, а за број 18 биће $1 + 8 = 9$, *а кад имамо девет у збиру онда је деветични остатак нула*.

Како то изгледа код српских војних пошта? Врховна команда 999, кад се растави на сабирке добије се $9 + 9 + 9 = 27$. Сада се растави 27 на $2 + 7 = 9$, а знамо за број девет је деветични остатак нула.

Код армија знамо да су ознаке војне поште 111, 222, 333. Кад саберемо: $111 + 222 + 333 = 666$. Раставимо на сабирке: $666 = 6 + 6 + 6 = 18$ и 18 на $1 + 8 = 9$ па је и ту деветични остатак нула,

односно збир девет. За армије постоји и други начин да једноставно бројеве војних пошта раставимо на сабирке: $1 + 1 + 1 + 2 + 2 + 2 + 3 + 3 + 3 = 18$, затим $18 = 1 + 8 = 9$ остатак је нула – збир девет.

Код дивизија је следећи случај:

Војна пошта 216 се раставља на сабирке $2 + 1 + 6 = 9$, збир девет, остатак 0.

Војна пошта 315 раставља се на сабирке $3 + 1 + 5 = 9$, збир девет, остатак 0.

Тако добијамо за Врховну команду, армије и дивизије збир цифара девет, односно деветични остатак нула. Значи нема одступања од шеме кодирања.

Вратимо се чланку М. Р. Вуковића. Ту се између осталог наводи како је у близини Бизерте функционисала војна пошта 1917. „која бар на први поглед, одступа од свих шема кодирања војних пошта српских армија”.

Вуковић је добро почео да анализира цифре, али занемарујући да добијени збир поново растави на сабирке, дошао је у недоумицу.

Позабавимо се његовом анализом. Војна пошта 1917 : $1 + 9 + 1 + 7 = 18 = 2 \times 9$, на крају добија две деветке, а „познато је да су кодови за пуковске поште на Солунском фронту тако одређивани да им збир цифара износи девет” (мисли се само на једну деветку).

Међутим требало је само добијени број 18 поново раставити на сабирке $1 + 8 = 9$ и ето једне деветке и деветичног остатка нула. Према томе и војна пошта 1917 уклапа се у кодове војних пошта Врховне команде, армија и дивизија.

Део текста у којем М. Р. Вуковић наводи да кодови пуковских војних пошта дају збир девет мислим да је лапсус. За само две пуковске поште је збир цифара девет 36 и 72. Иначе до сада нисам успео да за

пуковске војне поште пронађем неку аналитичку везу са горе наведеним поштама. Познато је да почињу са четворком (I пешадијски пук) и да на сваку даље се додаје сабирак четири и тако до 96. Међутим може се поставити питање зашто се кренуло баш са четворком, а не например са јединицом? Мислим да се кренуло са јединицом, код би био врло лако проваљен јер би се на поштанским пошиљкама појавиле цифре од 1–24. Полазећи од броја 4, за двадесет четири пука дошло се до 96 и на тај начин су задржани двоцифрени бројеви и тиме

поставили компликованији задатак дешифранту, да размишља шта се на пример налази између бројева 4 и 8 или 52 и 56, тј. да ли ту постоје још неке јединице?

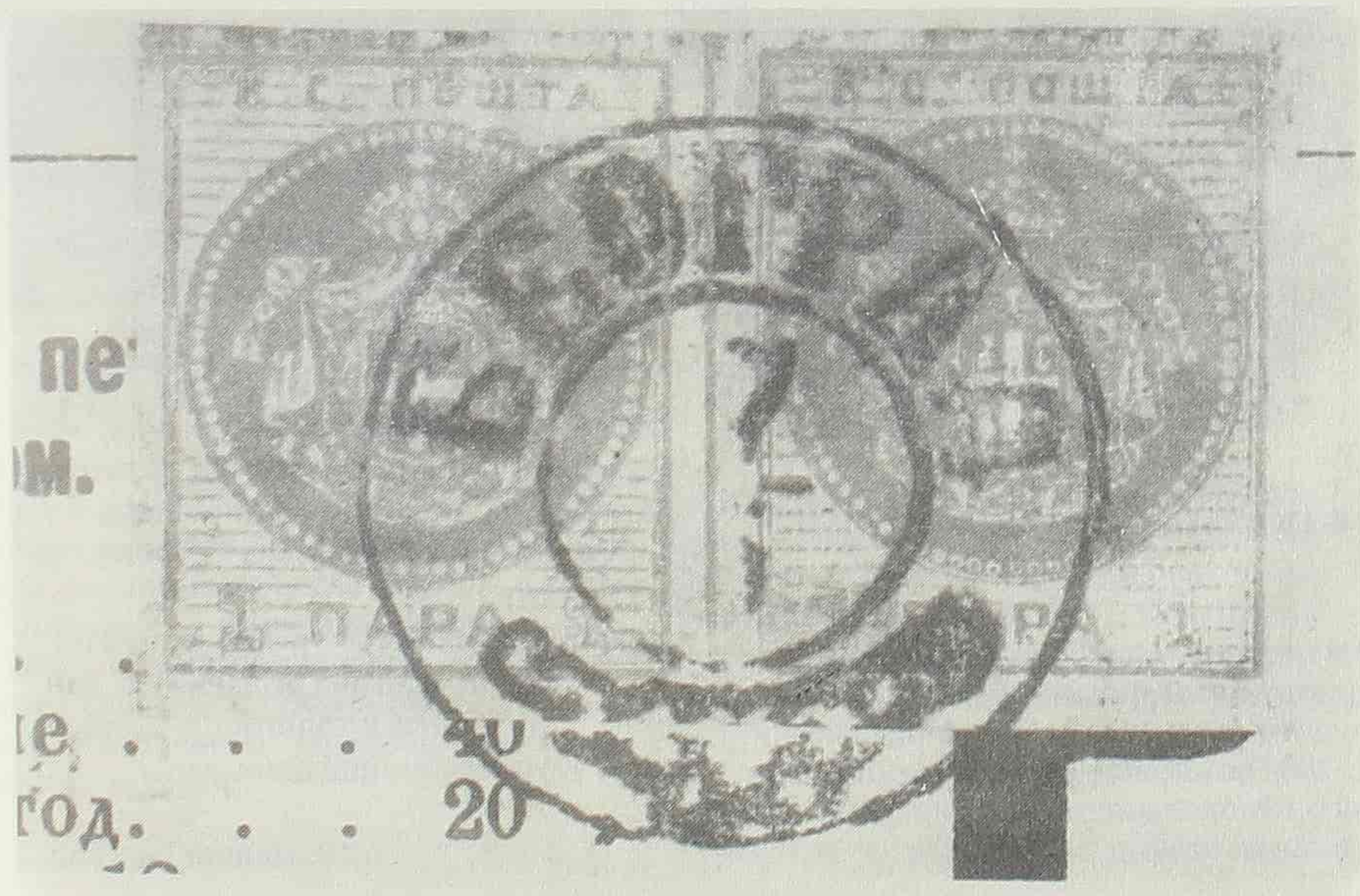
Иначе у шеми разврставања пуковских пошта по дивизијама нашао сам аналитичке везе између њих, али се то нажалост не уклапа у ову шему кодирања. Сигурно да остаје отворено питање зашто је код трећепозиваца увео римске бројеве, а код коњичког пука словне ознаке?

РАРИТЕТИ ИЗ НАШИХ ЗБИРКИ

Пар новинских марака Кнежевине Србије на исечку, број 1 II по југословенском каталогу, са 9. и 10. позиције у табаку од дванаест марака. Поништене округлим жигом типа 16. Франкатура од 2 паре предвиђена је само за стране новине и часописе који су допремани претплатницима у Србији.

Марке су пуштене у промет 20. маја 1866. године у тиражу од 18.360 примерака. Марке овога издања сврстане су у IV штампања и ретко се срећу оригинално употребљене.

Богдан Петровић, Београд

НАШИ РАРИТЕТИ У ИТАЛИЈИ

Фирма Роберто Павоне из места Calvizzano нуди путем илустрованог проспекта, после низа италијанских реткости (Парма, Тоскана, Сицилија, Ломбардија-Венеција, Ватикан и др.) и неколико ствари које се код нас врло ретко виђају (без обзира да ли су признате или не – цене су високе)...

Међутим, „Партизан“, који би требало да представља отисак идејног нацрта марке који је априла 1944. Ђорђе Андрејевић Кун израдио у Дрвару, наводи се да је издање из Берана. У сваком случају (ако је оригинал) овај примерак би требало да вреди више од осталих попуњених издања...

LESINA - Posta Aerea 7 val. Una delle 32 serie esistenti. Certif. perito. L. 4.000.000

BRAC - Serie di 6 val. nuovi. Rara. Cert. per. (3.000.000) L. 2.000.000

Хвар – Авионска пошта,
7 вредности. Једна од
постојеће 32 серије.
Атест. Лира 4.000.000

Брач – Чиста
серија од 6
вредности.
Реткост. Атест.
(3.000.000) Лире
2.000.000

BERANE - Stella piccola. Serie di 6 valori nuovi. Rara. Certificato perito. L. 1.500.000

Беране – Мала звезда. Чиста серија од
6 вредности. Реткост.
Атест. Лира 1.500.000

BERANE.
Partigiano. Raro.
Certificato del perito.
(1.500.000) L. 800.000

Беране – Партизан. Реткост. Атест.
(1.500.000) Лира 800.000

ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА „50 ГОДИНА УСТАНАК НАРОДА ЈУГОСЛАВИЈЕ“

ОТКАЗАНА ИЗЛОЖБА У ДОМУ АРМИЈЕ

Филателистичка изложба у Дому ЛИА у периоду октобар/новембар 1991. године, као што је најављено у „Филателисти“ бр. 208, на страни 31, неће се одржати због недовољног броја пријављених излагача.

Изложбу посвећену устанку народа Југославије филателистичко друштво „Космос“ из Дома ЛИА је поставило у Ваздухопловном гарнизону Сомбор у месецу јулу.

Поводом ове изложбе урађен је пригодни коверат са маркама издатим за дан борца, а на пошти у гарнизону Сомбор био је у употреби пригодни жиг.

Р. Недин, Београд

ПРВА СРПСКА ГИМНАЗИЈА

Прва српска гимназија основана је 1791. године у Сремским Карловцима. Захваљујући залагању митрополита Стевана Стратимировића, богати карловачки грађанин Димитрије Анастасијевић Сабов поклатио је 14. августа 1719. године суму од 20 хиљада форинти за оснивање; овај гест следили су остали грађани.

Већ у 1796/7 години школа је имала 103 ученика. Отада, па до школске 1861/2 године овај број се кретао од 93 до 252.

Ова институција која ради и данас, била је и остала расадник културе, образовања и знања из свих области хуманистичких и природних наука. Један од најзначајних ученика ове школе био је песник Бранко Радичевић који се у Карловце доселио 7. октобра 1835. године и ту завршио шест разреда гимназије.

Зграда гимназије, задужбина браће Анђелић, патријарха Германа и свештеника Стевана, је ремек дело мађарске сецесије са елементима српске средњовековне архитектуре и рад је будимпештанског архитекте Ђуле Партоша из 1890–91. године.

Овај значајан догађај Заједница југословенских ПТГ обележила је 12. IX 1991. године вишебојном марком од 4,50 динара са приказом слике Љубице Сокић „Гимназија у Сремским Карловцима” (тираж 133.000 примерака). Жиг првог дана у Београду и пригодни жиг у Сремским Карловцима. Припремљене су и максимум карте.

В. П.

ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ И ФИЛАТЕЛИЈА

На XXV Летњим Олимпијским играма 1992. године у Барцелони одржаће се светска изложба марака „Olimphilex '92” на тему олимпијске игре и спортска филателија, у термину 30. VII до 7. VIII 1992. Као и на прошлим олимпијским играма у Сеулу учествоваће и филателисти из Југославије, затим „Југомарка” и Олимпијски комитет. Резултати су били задовољавајући. Учествовали смо и на Olimphilex '90 у Варни.

Идеју за ову манифестацију дао је председник МОК Хуан Антонио Самаранч још 1985. године у Лозани. Паралелно са олимпијским играма тада је формирана филателистичка организација ФИПО (Међународна олимпијска филателистичка федерација).

Током одржавања филателистичке изложбе у Варни, на састанку представника балканских земаља одлучено је да се прва изложба под називом „Olimpic – Balkanfilex '92” одржи од 9–12. маја 1992. у Бакау (Румунија). Као комесар за Југославију одређен је Радосав Зоре из Београда.

Позиви за „Olimphilex '92” у Барцелони и „Olimpic – Balkanfilex '92” у Бакау, доставиће се заинтересованима накнадно, када их комесару за Југославију упути организатор.

Радосав Зоре, Сарајевска 4/III, 11000 Београд; тел. 011/644-967

ПТГ АРХИВ (Издаје Музеј ЗЛПТТ Београд)

бр. 25 (1988) *Чланци и расправе*. Никола Гулан; Гласничка служба у Хомеровој Илијади и Одисеји; Војин Вишацки: Амбулантне путујуће поште на територији Југославије 1857–1970; Тривун Теслић: Први српски татари; Милка Здравева: Мензулска служба у Македонији за време турске владавине. *Грађа* Олга Ковачевић: Зајам Кнежевине Србије Турској за изградњу телеграфске лини-

је; Владимир Парађина: Подморски телеграфски каблови у Далмацији (1862–1914); Миљенко Миланковић: Дали су своје животе за слободу; Општински одбор НОБ, Кавадарци: Сведочанство о погибији поштара Николе Кира Арсовског. *Прикази*. Никола Гулан: 250 година поште у Зрењанину.

бр. 26 (1989) *Увод*. Никола Гулан: Тридесет година излагања ПТГ АРХИВА (1985–1988). *Чланци и расправе*. Војин Вишацки: Отварање пошта и месни поштански жигови у Србији 1840–1918; Славољуб Петровић: Пошта и телеграф у Подрињу. *Грађа* Миљенко Милановић: Архивска грађа бивше трговачко-

обртничке коморе у Загребу која се односи на развој ПТГ саобраћаја у сјеверној Хрватској; Јосип Стиплашек: Поштански, телеграфски и телефонски саобраћај на територији Босне и Херцеговине у времену од 1945. до 1949. године. *Прикази*. Никола Гулан: Пошта, телеграф и телефон на србачком подручју.

За филателисте су вероватно најинтересантнији радови нашег истакнутог филателисте и истраживача В. Вишацког, у бр. 25 „Амбулантне путујуће поште...” (обима око 200 страница!) и у бр. 26 „Отварање пошта...” (обима око 140 страница).

IN MEMORIAM

1941–1991

Мирко Добричић, метеоролог на аеродрому Дубровник и истакнути члан филателистичког друштва Дубровник, преминуо је 3. марта 1991. године у Дубровнику. Допринео је успешном обележавању 100-годишнице филателистичког друштва у Дубровнику и афирмацији омладинске секције овог друштва. Остаће у успомену као чест посетилац састанака у Београду.

Тихомир М. Ђурић, бивши судија окружног суда у Панчеву, преминуо је 8. септембра 1991. године. Био је један од оснивача филателистичког друштва у Панчеву, учесник у руководству Савеза филателиста Србије на почетку деловања, добитник златне значке СФС 1974. године и истакнути филателиста.

Преминуо је Радомир Љубичић, омиљени члан филателистичког друштва „Космос” из Земуна. Један од иницијатора за оснивање овог друштва, учесник у свим акцијама за популаризацију филателије. Чланови су остали осиромашени за једног великог пријатеља и заљубљеника у филателију.

ХАИМОВ, трговина марака, Београд, Теразије 36... једна од најбољих трговина маркама и филателистичким материјалом до рата, у пасажу до биоскопа „Колосеум”, у малом тесном дућанчету...

Власник, Јеврејин, после уласка Немаца у Београд, знајући шта га чека, упутио се према мору, надајући се да ће некако да се пребаци... Нажалост, никад више није се о њему нешто чуло...

Нека ових неколико редака буду кратак помен добром филателисти, трговцу и човеку...

Јован Бек, члан друштва филателиста из Новог Сада преминуо је изненада 18. септембра 1991. године. Својим пожртвованим радом у филателији оставио је велику празнину међу новосадским филателистима.

Слава им!

26. јуна 1991. године Република Словенија је прогласила независност и за ту прилику издала марку од 5 динара. Да ли је то локално или регионално југословенско издање, претеча (Vorläufer) или ...?

На доплатној марки лево – катедрала у Загребу, десно Дубровник. Рез: Јакуш (онај из Шведске?).

сазнаје се...

Прва хрватска марка

Загреб, 5. септембра

У петак, 6. септембра, како сазнајемо, у Загребу ће бити представљена прва „редовна поштанска марка Републике Хрватске“. Марку издаје ХТП (Хрватске поште и телекомуникације) поводом пуштања у промет ваздухопловних линија за превоз поште на подручју ове републике.

Номинална јој је вредност један динар и служиће као допунска марка за ту ваздушну пошту у унутрашњем саобраћају. Тако ограничена употреба ове марке није случајна, јер колико год Хрватска жели да се прикаже као самостална држава – ни једна страна држава не признаје марке (нити евентуални новац) који издају републике, јер је једина призната држава на овим просторима она Југословенска.

Р. А.

МИШЉЕЊЕ ДИРЕКТОРА „ЈУГОМАРКЕ“

У вези издања пригодне марке „Самостојност Словеније“, директор „Југомарке“ Ненад Килибарда даје следеће тумачење: „По нашем правилнику о поштанским маркама из 1983. године (ПТТ Весник бр. 20/83), који је још на снази, „словеначко издање“ не може бити третирано као поштанска марка јер не испуњава следеће захтеве: по члану 5 (обележја поштанске марке):

... На свакој поштанској марки обавезно се мора одштампати текст „Југославија“ и „ПТТ“, номиналне вредности исказане у динарима, као и година издања...

Члан 15 (Нотификација поштанских марака и бесплатни примерци страним поштанским управама):

Свако издање поштанских марака и вредносница се нотифицира поштанским управама земаља – чланица Светског поштанског савеза посредством Међународног поштанског бироа у Берну.

Целокупне стручне послове око нотификације поштанских марака врши РО „Југомарка“...

члан 21 (Решење о издавању поштанских марака):

Решење о издавању поштанских марака, вредносница и пригодних блокова доноси, на основу Програма издавања поштанских марака, Генерални директор ЗЈПТТ...

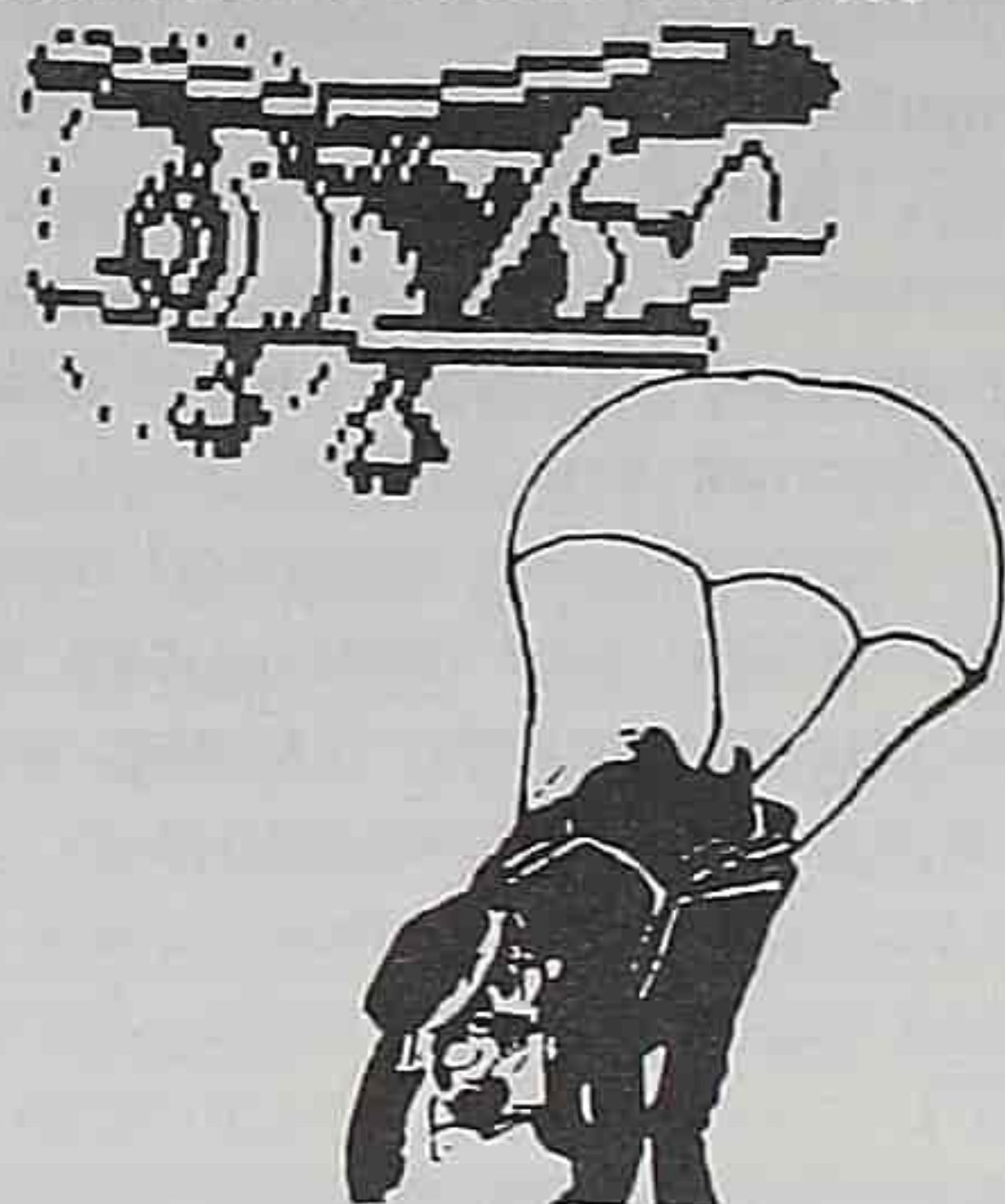
LET CROATIA AIRLINES

Croatia Airlines (бивша Panadria, односно РТТ Panadria) је успоставила редовну поштанску линију за превоз поште на релацији Загреб – Сплит – Дубровник. Поводом првог лета ФД „Поштар“ из Загреба издао је пригодан коверат а на пошти 41101 Загреб био је у употреби пригодан жиг са датумом 17. VI 1991.

ПТТ Весник бр. 1186 од 12. VIII '91.

HPT

Hrvatska pošta i telekomunikacije

ZRAKOPLOVNA POŠTA**CROATIA AIRLINES**

Zagreb — Br. 139

ДОПЛАТНЕ МАРКЕ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ

Закон о доплатним поштанским маркама у поштанском промету у Хрватској од фебруара 1991. године, доноси план о издавању ових марака и висини номинале (половина прве стопе за писма). Предвиђене су следеће доплатне марке:

од 1. до 30. априла:

„Миса за домовину у Катедрали“ (1,20 дин.),

од 16. до 31. маја:

„700 година светишта Мајке Божје на Трсату“ (1,70 динара),

од 1. до 31. јула:

„Свечаност на тргу бана Јелачића“ (2,20 дин.),

од 1. до 31. августа:

„Заседање хрватског Сабора“

од 1. до 31. децембра:

„Доношење хрватског устава“

У 1992. години, до 31. марта, издаће се још три доплатне марке са ликовима Јосипа Јелачића, Антуна Старчевића и Стјепана Радића. Одустало се од марке са ликом Фрање Туђмана пошто се он са тим није сложио.

Приход од продаје ових марака иде у корист банкарско-развојне институције „Хрватски радиша“ која је постајала и раније, тј. пре II светског рата.

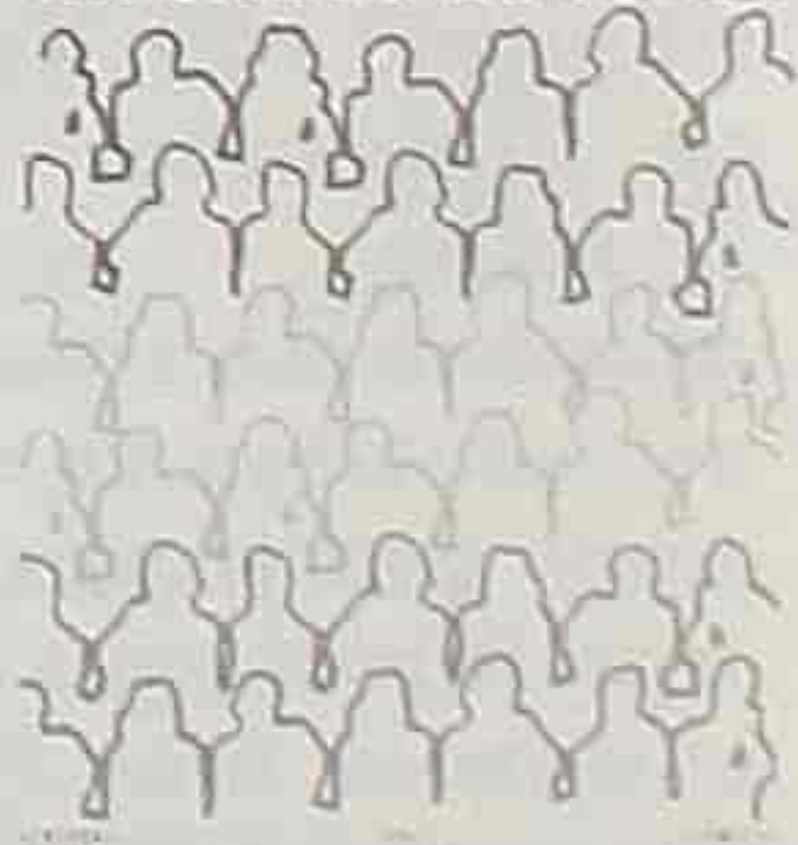
REPUBLICA HRVATSKA

1²⁰ za Hrvatskog radišu

REPUBLICA HRVATSKA

2²⁰ za Hrvatskog radišu

REPUBLICA HRVATSKA

2²⁰ za Hrvatskog radišu

GALLERY MOST filatelija

NUDI:

■ POŠTANSKE MARKE:

- JUGOSLAVIJA • ISTOČNA I ZAPADNA EVROPA • PREKOMORJE
- TEMATIKA: FLORA • FAUNA • SPORT • KOSMOS • AVIONI • BRODOVI
TRANSPORT • UPU • PRVA MARKA • CRVENI KRST
JUGOSLAVIJA • CEPT • UMETNOST • ZAŠTITA PRIRODE
- MARKE • FDC • MAXI CARD

■ OPREMA:

- KLASERI • ALBUMI • PINCETE • LUPE • ZUBOMERI • FALC

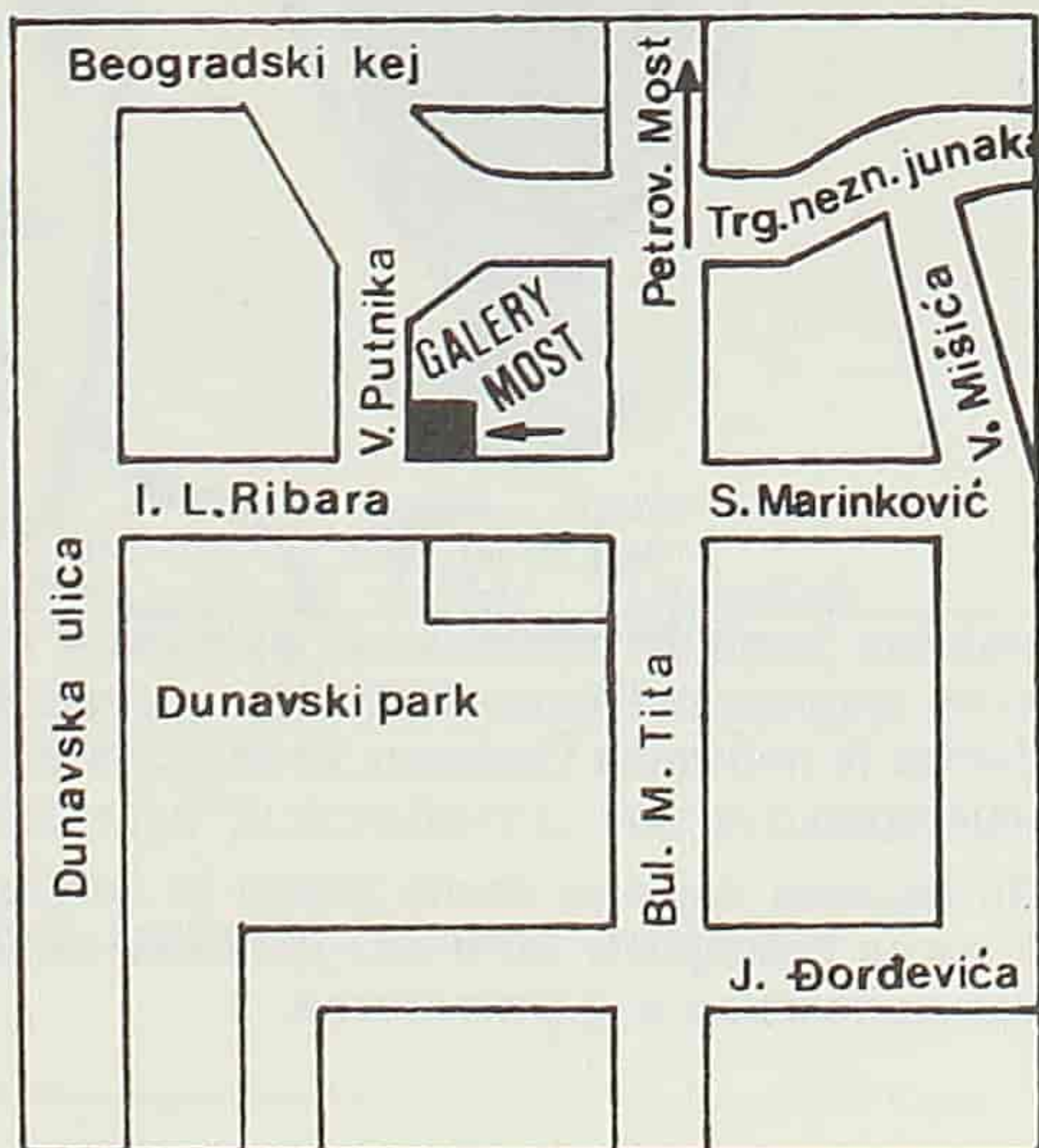
■ LITERATURA:

- KATALOZI • ČASOPISI

Vojvode Putnika 2
21000 NOVI SAD
tel.: 021/57-521

FILATELIJA radi
radnim danom
od 16⁰⁰ do 20⁰⁰ č.

Dobrodošli!

600-годишњица Суботице

Поводом овог јубилеја издата је марка од 4,50 динара са приказом градске куће у Суботици (витраж) у тиражу од 133.000 примерака.

Радост Европе 1991. године

Поводом 23. сусрета издате су две марке: „Мала Дубравка”, слика Јована Бијелића и „Девојчица с мачком”, слика Мери Каст. Тираж: 153.000 Номинала: 15 и 30 динара.

Највећи успех југословенског фудбала и највећи успех Црвене Звезде је победа у купу шампиона Европе 1990/1991. године. У Барију, 29. маја 1991. године, Црвена Звезда је победила Олимпик из Марсеја резултатом (0:0) 5:3, тј. одлучили су једнајстерци.

До наслова најбоље екипе Звезда је дошла победама над Грасхоперсом 1:1 и 4:1, Глазгов Ренџерсом 3:0 и 1:1, Динамом из Дрездена 3:0 и 2:1, Бајерном 2:1 и 2:2 и најзад победом над Олимпиком.

Милош Тркуља, Београд

Доплатна марка за избеглице

Предлог Закона о издавању доплатне марке вредности од два динара (која ће се издати 1. октобра) усвојен је синоћ једногласно. Средства сакупљена на овај начин ићи ће као помоћ српским избеглицама из Хрватске.

ПОЛИТИКА 28. септембар 1991.

Доплатна марка у корист избеглица из Хрватске, номиналне вредности 2 динара, у тиражу од 5 милиона комада, припремљена за матицу исељеника Србије као организатора, није одштампана до 1. октобра као што је предвиђено. Иницијативу за ово издање дао је млади београдски филателиста Милош Тркуља.

МАЛИ ОГЛАСИ

Једна реч 10 динара, за иностранство 0,50 DM или 0,25 \$ USA.

Нудим класику југословенских земаља, тематику Југославије, серије туризма, поништену класику Швајцарске и Шведске и чисту ваневропску тематику. Зоран Стаменковић, Јурија Гагарина 127/122, Нови Београд

Филателистичка радња „Galery“, Нови Сад, поводом стогодишњице рођења песника Аугустина Тина Ујевића издала је максимум карту са два пригодна жига (Београд и Вргорац), као и жиг Нови Сад, први дан.

Tin Ujević

КУПУЈЕМ ТАКСЕНЕ МАРКЕ, ТАКСИРАНА ДОКУМЕНТА, НАЛЕПНИЦЕ, ЕТИКЕТЕ И СТАРЕ АРХИВЕ.

МИОДРАГ МРЂА, инж., 11090 БЕОГРАД, Раковица, Рујица 9, Телефон: 011/584-826.

Welcome to Yugoslavia! That is the message sent to you by the Yugoslav Postal Savings Bank and the employees of 4,000 post offices evenly distributed throughout Yugoslavia.

The Yugoslav Postal Savings Bank carries out the following international money transactions: on the basis of 36 bilateral agreements with postal unions on 5 continents:

- saving-bank deposits of the Deutsche Bundespost Postsparkasse and Oesterreichisches Postsparkasse are valid documents for drawing money in ALL post offices in Yugoslavia;
- Eurocheques and postal guarantee cheques (V-14) can also be cashed in all post offices in Yugoslavia, on a free of charge basis;
- throughout the country in the post offices are open exchange offices in which all kinds of bank and travellers cheques and convertible currencies are changed;
- within 24 hours money orders from abroad reach any address in Yugoslavia if sent by international cable money order;
- international telex money orders are also a safe fast and farless expensive way of sending money than international cable money orders;
- by international postal order the money from abroad reaches any address in Yugoslavia within 5 to 7 days;
- persons employed in the United Kingdom, Sweden, Norway and Denmark when sending money orders to Yugoslavia, may use the Service Postal Cheques to Order (V-13), for which SUMS ARE NOT LIMITED.

1921-1991

POŠTANSKA ŠTEDIONICA